Hva er det med lerk?

Noen av dem som har lett etter noe å bruke istedenfor impregnert tre, har snublet over naturens eget alternativ: Lerk. Hva er det som gjør denne sibirske furu-slektningen så robust mot råte og sopp?

Av ifi.no

Treslaget forsvant fra Skandinavia etter siste istid, for rundt 9000 år siden. Men nå er lerk begynt å dukke opp igjen i Norge, i bearbeidet form. Lerk blir brukt som takbord, til utvendig kledning og ikke minst terrasser. Lerken tåler å stå ubehandlet i år etter år. Den får etter hvert en lys, sølvgrå farge, i noen tilfeller svart. I fuktig vær blir den gylden eller brun.

Det forteller litt om treslagets voksende status at lerk blant annet er brukt som ytterkledning på praktbygg som Sametinget i Karasjok, kulturhuset "Flygelet" på Lillehammer, Hamar Rådhus og Hardangervidda Nasjonalparksenter. Så hvorfor ikke også bygge din egen terrasse av samme materiale?

Kvaen er hemmeligheten

Lerk er en fjern slektning av furu. Lerkeslekten har 17 arter, og egenskapene varierer. Sibirsk lerk er den typen vi hører mest om i Norge. Det burde være nok å ta av: Store deler av de russiske skogene består nettopp av lerk. Fellestrekket ved disse bartrærne er at de feller nålene om høsten. Lerk inneholder generelt mer kvae - harpiks - og olje enn furu gjør.

Hvis du synes furu er et pent og dekorativt treslag, vil du antakelig elske lerk: Lerkeveden har årringer som er enda tydeligere markert. Det kommer av at kontrasten mellom den lyse vårveden og den

mørkere, brede sommerveden gjør årringene markante.

Den spesielle kvaliteten i sibirsk lerk handler om måten den vokser på: Høyden over havet og klimaet på taigaen gjør at den vokser sakte. En ekte sibirsk lerk bruker 250 år på å bli hogstmoden! Det gir et veldig tett og hardt trevirke.

Samtidig betyr de markerte årringene at tettheten varierer hos mange lerkeslag: Vår- og sommerveden kan være så forskjellig at det kan gi indre spenninger i treet. Les: Det kan lettere sprekke opp når det tørkes.

For tung til å flyte

En kuriositet ved sibirsk lerk er at egenvekten er så stor at treet ikke kan fløtes. Det synker. Derfor kan ikke elvene brukes. Tømmeret fra det indre Sibir blir hentet ved hjelp av godstog som bruker sidespor fra den transsibirske jernbanen. Visstnok blir hogsten regulert, på den måten at det plantes et nytt tre for hvert som hogges.

Pass opp for jord

Selv om lerk markedsføres med at det er så motstandsdyktig mot sopp og råte, skal du være klar over at det er flere faktorer du må ta hensyn til. Husk at bord fra nesten ethvert treslag får lang levetid utendørs, hvis de ikke er i kontakt med jord eller utsettes for stadige vanndrypp. Lerkens fordel er at harpiks og olje hindrer vannet i å trenge inn. Det er blant annet forklaringen på at det er så egnet til terrasser og taktekking. En svensk undersøkelse fra 2001 viste at lerk tåler kontakt med jord litt bedre enn ubehandlet furu, men at treet er mindre robust enn impregnert furu. En tysk undersøkelse som ble publisert året etter viste at ingen forskjell i holdbarhet ved jordkontakt mellom hybridlerk (to arter som er blandet), europeisk og sibirsk lerk. Etter fem år var alle prøvene av lerk, uansett art og hvor trærne hadde vokst, like angrepet av råte som ved fra furu. Men jordkontakt skal du jo unngå - og da er lerk et svært miljøvennlig alternativ.

Skruer og olje

Lerk likner furu ved at treet er lett å arbeide med. Men husk at all kvaen kan gjøre treet vanskelig å høvle. Den gjør også virket vanskelig å lime. Lerk har lett for å sprekke ved spikring. Det er derfor lurt å bore hull på forhånd, og skru bordene fast. Når lerken tørker, kan treet vri seg, og bordene kan sprekke i endene.

Har du terrasse eller bordkledning av lerk, bør du ikke male over treet. Men du kan godt bruke en oljebeis. Det finnes også spesielle oljer for terrasser. Oljen beskytter treverket mot søl fra all den mat og drikke som vanligvis lander på gulvet i løpet av sesongen.

Kjøp kjerneved

Skal du kjøpe lerkebord eller produkter laget av treet, skal du forsikre deg om at det er kjerneved du får. Ytterveden av lerk har ikke spesielt gode egenskaper, og er iallfall ikke verd å betale mer for enn annet trevirke. Husk at det latinske navnet på sibirsk lerk er Larix sibirica. Det finnes to andre russiske varianter, og de har en annen kvalitet.